

mediterrán *Quercus ilex* szerkezete már makroszkopikusan is eltér a vizsgált széntől. A *Quercus conferta*-ban és *Quercus lanuginosa*-ban a nyári fa trachealis elemei kigyózó, vagy villásan elágazó sorokba rendeződtek, és az évgyűrűmezőnek igen kis hányadát foglalják el. A *Quercus sessiliflora* szerkezete az előbbiekéhez hasonló, de keskenyebb évgyűrűi következtében, az őszi pászta majdnem teljesen eltűnik a domináló tág üregű tracheák széles zónája mellett. Mindent egybevetve a vizsgált széndarabka a *Quercus robur*-hoz hasonlít a legjobban, bár a *Quercus lanuginosa*-hoz és a *Quercus cerris*-hez is közel áll. (XLI. 4., 5., 6.)

A tűzhely illetőleg lakógödör szén maradványainak másik része *nyárfa* (*Populus*) *eredetű*, ami a fentebb említett szövettani bélyegek alapján a keresztmetszeten már kis nagyítás mellett is látszik. Sajnos az égés következtében a fa szövete annyira deformálódott, összeroppedezett, hogy a mintegy 30–35 metszetből csak a genus megállapítása sikerült. Mind a kereszt-, mind a hosszmetsetek a *Salix* és *Populus* genusok szövettani sajátosságait jól mutatták (XLI. 7., 8), azonban egynéhány helyen a bélsugár szögletsejtek szerkezete a szén *nyárfa* eredetét igazolta. Amint a bemutatott mikrofotografiák és a recens *Populus*-okkal való összehasonlítások — így

a keresztmetszet magános és ikerpórusai, továbbá a sűrűn fellépő egyrétegű bélsugarak jelenléte és a két gödörkesoros szöglet-bélsugárparenchyma előfordulása, az edénytagok méretbeli megegyezése, a perforatio formája, valamint az udvarosgödörkék szerkezete és elrendeződése bizonyítják, hogy a vizsgált szén feltétlenül valamilyen nyárfából származik.

A vizsgálati eredményeket összegezve kétségtelenül megállapítható, hogy a földéaki szarmatakorú lakógödörből előkerült kés nyele fűzfából készült, a lakógödör faszene pedig részben kocsánostölgy, részben *nyárfa* elégetéséből származik.¹

Szalay István.

¹ Irodalom: Greguss P.: Szeged-környéki régészeti leletek xyotomiai vizsgálata. Bot. Közl. XXXVI. 1939. — Greguss P.: Prehisztórikus faszénmaradványok az aggteleki cseppkőbarlangból. Bot. Közl. XXXVII. 1940. — Jávorka S.: Magyar Flóra, Budapest 1925. — R. Kräusel: Die Paläobotanischen Untersuchungsmethoden, Jéna. 1929. — Sárkány S.: A Szeleta barlang faszénmaradványai. Bot. Közl. XXXV. 1938. — Sárkány S.: Xyotomiai vizsgálatok. Bot. Közl. XXXVI. 1939. — Sárkány S.: A fák összehasonlító szövettani vizsgálata külföldön és hazánkban. Bot. Közl. XXXV. 1938. — J. Wiesner: Die Rohstoffe des Pflanzenreiches III. Aufl. Leipzig. 1918.

Xyotomische Untersuchung des Holzes und der Holzkohlenreste der Ausgrabungen von Földeák aus den Früheisen- und Sarmatenzeiten.

(Hierzu die Tafel XLI.)

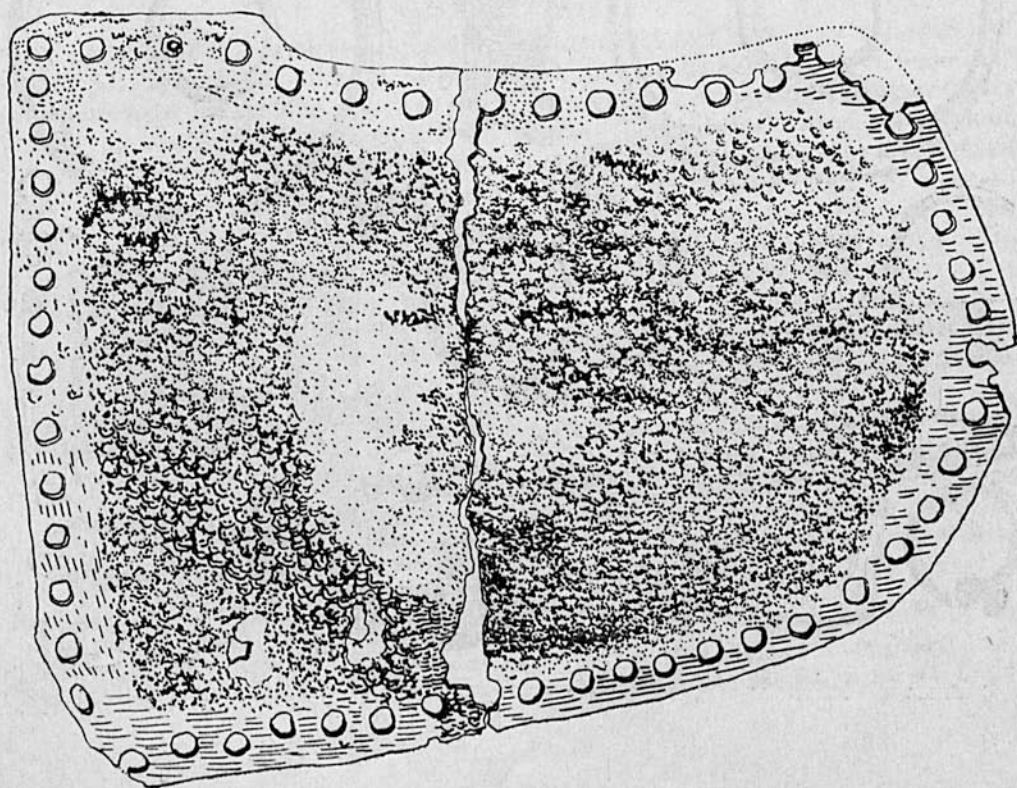
Aus den Ausgrabungen, welche das Archäologische Institut der Horthy Miklós Universität (Szeged) im Jahre 1940 bei Földeák durchgeführt hatte, kamen unter anderen einige Holz-

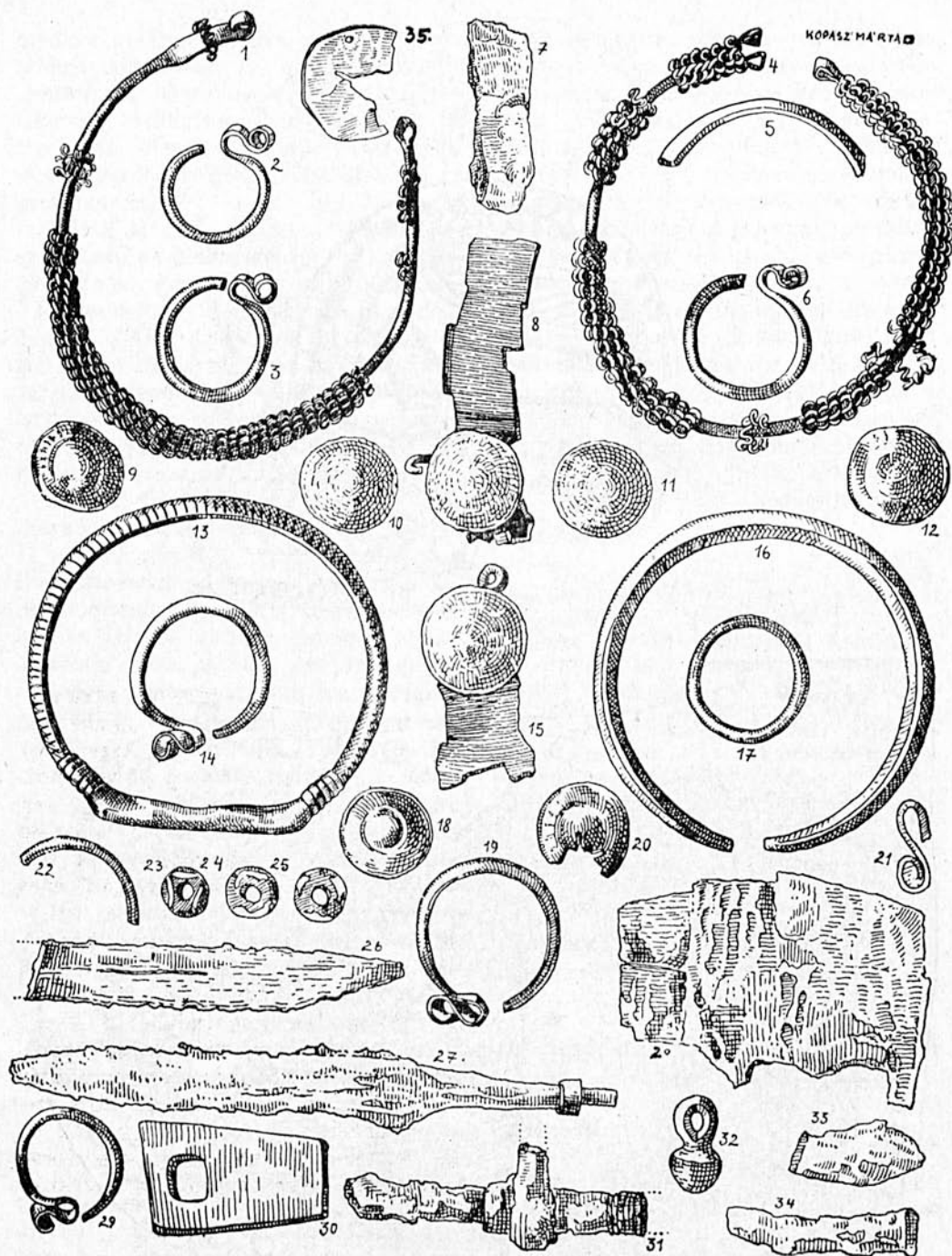
kohlenreste eines Herdes und ein Holzstückchen eines Messergriffes ans Licht.

Das Holz des Messergriffes war mit Rost ganz durchgetränkt und deswe-

NO. 12. MARTA 12

gen leicht zerstreubend. Aus ihm wurde ein Stückchen im Wachs — Harzgemisch eingebettet und es wurden daraus Präparate hergestellt. An den Mikrotomschnitten konnte man leicht feststellen, dass der Messergriff aus einem *Weidenholz* ist. Dies bewiesen hauptsächlich die an den Kantenzellen gut bemerkbaren 7—8 reihigen einfachen grossen Tüpfel, die einzelreihigen Markstrahlen, ferner das zerstreutporige Holz und die Verteilung der Einfachen- und Zwillingsporen (XLI. 1—3.)

Die Holzkohlenreste der Wohngrube stammen aus *Pappeln*- und *Eichenhölzern*, wahrscheinlich aus *Quercus robur*. Zwar konnte man — wegen der

Kleinheit — an den Eichenholzstückchen die grossen breiten Markstrahlen nicht wahrnehmen, aber die Gefässanordnung, die einzelreihigen niedrigen Markstrahlen, und die metatrachealen Parenchymzellen weisen darauf hin, dass einige Holzkohlenreste aus Eichenholz stammen. (XLI. 4—6.)

An den aus den anderen Holzkohlenresten gefertigten Schnitten konnte man auch die einzelreihigen Markstrahlen gut sehen. Man konnte ferner feststellen, dass in den Kantenzellen die einfachen grossen Tüpfel sich in 2—3 Reihen ordnen, was ein sehr wichtiger Charakterzug der Pappelhölzer ist. (XLI. 7—8.)

István Szalay.

A Szeged-öthalmi avarkori arcvédőlemezdísz.

(Idetartozik a XXXVII. tábla.)

A népvándorlaskor régészeti irodalmából jól ismert az öthalmi préselt bronzlemez, a halat tépő sas motívumával.¹ A minta elterjedését az idézett munkák tárgyalják. A lemez rendeltetését illetőleg a felfogások eltérőek. Supka Géza valamely pontusi város cí-

merével ellátott dísztárgy maradványának tartja.² Takács Zoltán a „plakettet” permvidéki csüngődíszes ékszerekkel hozza kapcsolatba, azon az alapon, hogy a kis bronzlemez alja több helyen át van lyukasztva.³ Az ő nyomán László Gyula is csüngődísznek hiszi.⁴

Az ellentétes és nyilvánvalóan téves eredmények, valamint a tárgy kiterjedt irodalma arra készítetnek, hogy a Szeged-öthalmi díszített bronzlemez, (XXXVII. 1.) rendeltetése szempontjából újjólag megvizsgáljam.

A lemez 1 mm vastagságú bronzbádóg. A felület díszítőmintái pozitív préselőmintán készültek. Az alsó szegélyt, préselés után, felülről törték át. A félkorongalakú, gyöngysordíszsel keretezett belső mező az egyetlen

¹ Archaeologiai Értesítő, 1881, 152. old., 153. old. 1. ábra (Pulszky Ferenc).

J. Hampel, Altertümer des frühen Mittelalters in Ungarn, II, 113. old.; III, 92. t. 1. ábra.

Felvinczi Takács Zoltán, Szeged-öthalmi hűn művészeti emlékek. Arch. Ért. 1915, 211—223. o., 1—18. ábra.

Arch. Ért. 1915, 349—357. o. (Supka Géza).

Supka Géza, A halászó madár típusához: Arch. Ért. 1917, 190—191. o.

László Gyula, Adatok az avarkori műipar ó-keresztény kapcsolataihoz. Budapest, 1935, 38—43. o. VI—VIII. t.

László Gyula, Újabb keresztény nyomok az avarkorból: Dolgozatok, 1940, 153—157. o., XXV—XXVI. t.

² Arch. Ért. 1915, 356. old.

³ Arch. Ért. 1915, 219—220. old.

⁴ László, Adatok stb. j. m. 42. l.